

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Reģionālās
attīstības fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
LATVIJAS VĒSTURES
INSTITŪTS

Ilze Boldāne-Zeļenkova

Tauta uz skatuves: etnogrāfiskie šovi Latvijā 19. gs. otrajā pusē – 20. gs. sākumā

Tēzes

starptautiskai zinātniskai konferencei

“Sabiedrība un kultūra: cilvēks ekosistēmā”

Liepājas Universitāte, 2020. gada 12. un 13. novembris

Rīga, 2020

Anotācija

Tēžu publikācija referātam “**Tauta uz skatuves: etnogrāfiskie šovi Latvijā 19. gs. otrajā pusē – 20. gs. sākumā**”, kas 2020. gada 13. novembrī nolasīts Liepājas Universitātes organizētajā starptautiskajā konferencē “Sabiedrība un kultūra: cilvēks ekosistēmā”. Prezentācija konferencē tapusi pēcdoktorantūras projekta Nr. 1.1.1.2/VIAA/3/19/516 “Etnogrāfiskie un frīku šovi Latvijas teritorijā 19. un 20. gs. mijā – starp zinātņi, izklaidi un homofobiju” ietvaros.

Summary

Abstract of the report “People on Stage: Ethnographic Shows in Latvia in the second half of the 19th century and the first part of the 20th century”, presented on November 13, 2020 at the international conference “Society and Culture: A Person in the Ecosystem” hosted by the University of Liepāja. The presentation for the conference was made in the project “The Live Human Exhibitions in the Territory of Latvia at the turn of the 19th and 20th centuries between Science, Entertainment and Homophobia” (No. 1.1.1.2/VIAA/3/19/516).

Konferences organizācijas komiteja:

priekšsēdētājs – Arturs Medveckis (Latvija, Liepāja)

līdzpriešsēdētāji: Andrejs Ivars Ozoliņš (Zviedrija, Melardalena)

Sandra Grigaravičiūtē (Lietuva, Šauļi)

locekļi: Andriyana Andreeva (Bulgārija, Varna), Dina Bethere (Latvija, Liepāja), Olga Glikasa (Latvija, Liepāja), Inna Jārva (Igaunija, Tallina), Ludmila Karule (Latvija, Liepāja), Dace Kārkla (Latvija, Liepāja), Inta Klāsone (Latvija, Liepāja), Līga Krūmiņa (Latvija, Liepāja), Ērika Lauberga (Latvija, Liepāja), Airita Lindberga (Latvija, Liepāja), Ieva Ozola (Latvija, Liepāja), Ivita Pelnēna (Latvija, Liepāja), Alīda Samuseviča (Latvija, Liepāja), Henrihs Soms (Latvija, Daugavpils), Ilze Valce (Liepāja, Latvija), Māra Zeltiņa (Latvija, Liepāja), Uldis Zupa (Latvija, Liepāja)

Publikāciju sagatavoja: Ilze Boldāne-Zeļenkova

Tehniskā redaktore: Elita Egle

© Autore, 2020

© Latvijas Universitāte, 2020

SATURS

Tauta uz skatuves: etnogrāfiskie šovi Latvijā 19. gs. otrajā pusē – 20. gs. sākumā	4
Konferences “Sabiedrība un kultūra: cilvēks ekosistēmā” programma.....	5

TAUTA UZ SKATUVES: ETNOGRĀFISKIE ŠOVI LATVIJĀ

19. GS. OTRAJĀ PUSĒ - 20. GS. SĀKUMĀ

Dzīvo izstāžu – prakses eksponēt, izrādīt šovos ne-Eiropas tautām piederīgu etnisko grupu (visbiežāk Āfrikas, Āzijas, abu Ameriku un Austrālijas tautu pārstāvjus) – mērķis bija demonstrēt cilvēku dažādību viņu kultūrai un dzīvesveidam raksturīgo objektu / darbību ietvarā.

Lai gan Eiropā šī prakse zināma jau kopš 16. gs., lielāko popularitāti šis fenomens guva 19. un 20. gs. mijā. Krievijas impērija, kurā aplūkojamajā laika posmā atradās mūsdienu Latvijas teritorija, iekļāvās šajās norisēs, piedāvājot savu pilsētu, tai skaitā Rīgas, skatuves eksotiskajiem šoviem.

Pētījuma avoti ir 19. gs. otrajā pusē Latvijā latviešu valodā izdotie preses izdevumi “Latviešu Avīzes”, “Mājas Viesis”, “Balss”, “Baltijas Vēstnesis”, “Rīgas lapa” u. c., kā arī pasākumu afišu kolekcija no Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Retumu krājuma.

Laikrakstos informācija par aplūkojamo tēmu parādās divējādi: 1) kā sludinājumi par gaidāmo pasākumu un šo pasākumu reklāmraksti (pirms izstādes un tās laikā tapuši raksti, kas aicina tās apmeklēt); 2) pasaules izstāžu *World Expo* apraksti (Vīnē, 1873; Parīzē, 1900). Pasaules izstādes bija platforma, kur dalībvalstis dižojās ar saviem tehnoloģiskajiem u. c. veida sasniegumiem, rādot savu varenību, ekspozīcijā demonstrējot arī ieguvumus no kolonijām, t. sk. ieskatu kolonijās dzīvojošo tautu kultūrā un ikdienā.

Izmantotie avoti liecina par iespējām Rīgā iepazīt austrālieti (Kaļķu iela), skatīt cirka un balagānu izrādes ar ķīniešu, japāņu un afrikāņu līdzdalību, tāpat arī aplūkot anatomijas (1867) un etnoloģijas ekspozīcijas, kas lielāko tiesu notika Vērmanes dārzā vai tiešā tā tuvumā. Afīšas vēsta, ka bez Džūlijas Pastranas (1859, Mazā Ģilde, “pērtiķsievieta” *Julia Pastrana*) Rīgā bija iespējams aplūkot gan pundurus un milžus (piem., *Janette Douillet*), gan pārlietu resnas sievietes (*fräulein Maria, Elsy* a.o.), gan citus dīvaiņus – Siāmas dvīņus (*Chang and Eng Bunker*), cilvēkus, kas, zaudējuši vai dzimuši bez kādas no ekstremitātēm (*Louise Ebbinghausen; Adrienne Darly*, 1869) u. tml.

Šobrīd apzinātie avotu materiāli liecina par etnogrāfisko šovu norisi zem klajas debess Rīgas dārzos un parkos – Ķeizardārzā, Vērmaņdārzā, vai Vecrīgas ēkās, visbiežāk – Mazajā Ģildē.

VĒSTURE

Piektdiena, 13. novembris

Vadītāji: **Ārija Kolosova**
Edvīns Evarts

10.00 Andris Levāns (Latvijas Universitāte, Rīga, Latvija)

"Es, Jūsu pazemīgais dēls, lūdzu..." Rīgas arhibīskaps Silvestrs Stodevešers Livonijas sociālo attiecību ainavā 15.gadsimta otrajā pusē

("I, you humble son, please..." Silvester Stodewescher, Archbishop of Riga, in the Landscape of Livonian Social Relations in the Second Half of the 15th Century)

10.15 Ilze Boldāne - Zeļeņkova (LU Latvijas vēstures institūts, Rīga, Latvija)

Tauta uz skatuves: etnogrāfiskie šovi Latvijā 19.gs. otrajā pusē - 20.gs. sākumā

(Nations on the stage: living exhibitions in Latvia in the second half of the 19th century and in the beginning of the 20th century)

10.30 Aiga Bērziņa (LU Latvijas vēstures institūts, Rīga, Latvija)

Administratīvie pārkāpumi Latvijā Neatkarības kara laikā, 1918-1920

(Administrative offences in Latvia during Latvian War of Independence, 1918-1920)

10.45 Anastasija Smirnova (Latvijas Universitāte, Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, Rīga, Latvija)

LATVIJAS SIEVIEŠU APVIENĪBAS (LSA) LIEPĀJAS SIEVIEŠU LABKLĀJĪBAS VEICINĀŠANAS KOMISIJAS (LSA LSLVK) SOCIĀLĀ DARBĪBA (1927-1937)

MAIN SOCIAL ACTIVITIES OF THE LATVIAN WOMEN'S ASSOCIATION (LWA) COMMISSION FOR THE PROMOTION OF WOMEN'S WELFARE IN LIEPĀJA (LWA CPWWL)(1927-1937)

11.00 Iveta Krilova (Daugavpils Universitāte, Daugavpils, Latvija)

Marginālā sievietē un sociālie stereotipi Padomju Latvijā Daugavpils pilsētā: pēc Daugavpils preses materiāliem (1953-1964)

(The marginal women and social stereotypes in Soviet Latvia, in the City Daugavpils, in Daugavpils Press (1953 - 1964)

11.15 Sandra Grigaravičiūtė (Šauļu Universitāte, Šauļi, Lietuva)

Who represented the Council of Lithuania in Sweden?

(Kas pārstāvēja Lietuvas Padomi Zviedrijā?)